

Wrocław, 2 grudnia 2024 r.

dr hab. Marcin Walczyński, prof. UWr
Zakład Translatoryki
Instytut Filologii Angielskiej
Uniwersytet Wrocławski
Nr ORCID: 0000-0001-8666-3603
marcin.walczynski@uwr.edu.pl

RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ ZATYTUŁOWANEJ
REMOTE COMMUNITY INTERPRETING – PERCEPTION AND
CHALLENGES
(UNIWERSYTET ŁÓDZKI, 2024)
AUTORSTWA MGR. PRZEMYSŁAWA BOCZARSKIEGO

Nowoczesne usługi tłumaczenia ustnego, świadczone z wykorzystaniem środków do zdalnego przesyłu dźwięku i obrazu, coraz częściej stanowią obiekt badań polskich przekładoznawców. Z całą pewnością do takiego stanu rzeczy przyczyniła się pandemia COVID-19, która wymusiła zastosowanie nowych technologii do realizacji usług tłumaczenia ustnego, które w obliczu różnych ograniczeń wynikających z pandemii koronawirusa, nie mogły być świadczone w bezpośrednim kontakcie między tłumaczem i usługobiorcą. Oprócz specjalnie opracowanych platform do tłumaczenia ustnego tłumacze stosowali także zwykłą łączność telefoniczną, za pomocą której kontaktowali się z osobami potrzebującymi przekładu ustnego. Taka łączność, pozbawiona kanału wizualnego istotnego dla konstrukcji znaczenia komunikatu, jest z całą pewnością trudniejsza niż komunikacja z jednoczesnym przekazem dźwięku i obrazu. Cieszy zatem praca doktorska, której obiektem badań jest przekład ustny środowiskowy świadczony zdalnie – za pomocą telefonu. Wybrane przez mgr. Przemysława Boczarskiego zagadnienie stanowi lukę badawczą w polskich badaniach przekładoznawczych, a wyniki badań naukowych opisane w recenzowanej rozprawie mają szansę ową lukę – przynajmniej w pewnym stopniu – wypełnić.

Rozprawa doktorska autorstwa mgr. Przemysława Boczarskiego składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz części podsumowującej wnioski. Oprócz tego w pracy znajdują się sekcja bibliograficzna oraz spis tabel i ilustracji. Lektura samego spisu treści wystarczy do stwierdzenia, że recenzowana praca ma dobrą, przemyślaną oraz logiczną strukturę. Autor najpierw rysuje tło teoretyczne dla swoich dociekań przedstawionych w empirycznej części pracy, a następnie przechodzi do omówienia wyników przeprowadzonych przez siebie analiz.

Wstęp to dobrze napisane omówienie motywów, które stały za wyborem tematu, a także głównych założeń i celów pracy. Autor czyni we wstępie ważne spostrzeżenia na temat postrzegania zawodu tłumacza środowiskowego. Prawdą jest, że w odbiorze społecznym spośród tłumaczy ustnych na pierwszy plan wychodzą tłumacze konferencyjni, którzy są często podziwiani za umiejętność niemal jednoczesnego słuchania tekstu źródłowego oraz oddawania jego sensu w języku docelowym, natomiast tłumacze środowiskowi, których praca jest konieczna, by umożliwić dwujęzyczną komunikację w ważnych sytuacjach życiowych, są często niezauważani, a przecież to dzięki ich pracy możliwe jest porozumienie się czy uzyskanie pomocy

w trudnych kontekstach szpitali, posterunków policji czy straży granicznej. We wstępie mgr Przemysław Boczarski słusznie zauważa, że w polskim przekładoznawstwie relatywnie niewiele miejsca poświęca się przekładowi środowiskowemu. Dodatkowo ten rodzaj tłumaczenia jest również niezbyt często nauczany na polskich uniwersytetach pomimo tego, że zapotrzebowanie na usługi w zakresie przekładu środowiskowego nie maleje. Jedyna uwaga krytyczna, jaką można poczynić w odniesieniu do tej części pracy, to niewyjaśnienie skrótu „LEP” (str. 9). Warto od razu objaśniać używane skróty, ponieważ ułatwia to lekturę. Podsumowując ocenę wstępu, trzeba przyznać, że Autor bardzo dobrze wytycza ścieżkę, jaką będzie podążać w swojej rozprawie, a dodatkowo już na tym etapie uwidacznia się bardzo dobry ogląd Doktoranta na praktykę i badania przekładu środowiskowego.

Pierwszy rozdział to przedstawienie zjawiska zdalnego przekładu środowiskowego oraz umieszczenie go w szerszym kontekście tłumaczenia jako takiego i tłumaczenia ustnego. Doktorant sprawnie omawia poszczególne podejścia definicyjne do kluczowych pojęć z obszaru przekładu, a także przekonująco ilustruje sam proces zdalnego tłumaczenia ustnego. Szkoda jednak, że mgr Przemysław Boczarski nie pokusił się o zaproponowanie własnej, odautorskiej i wieloaspektowej definicji zdalnego tłumaczenia ustnego, która mogłaby pokazać, jak Doktorant konceptualizuje ten rodzaj przekładu oraz jak Jego badania mogą przyczynić się do wzbogacenia rozumienia tego zjawiska. Jednym z ważniejszych tematów poruszonych w tym rozdziale jest wpływ pandemii COVID-19 na rozwój usług zdalnego tłumaczenia ustnego. Autor przytacza wyniki ciekawych badań, choć można odczuć pewien niedosyt, że tak niewiele miejsca poświęcono polskim realiom, a przecież podczas pandemii tłumacze przysięgli (którzy niejednokrotnie pełnią funkcję tłumaczy środowiskowych) często tłumaczyli zdalnie na przykład podczas rozpraw sądowych. Mgr Przemysław Boczarski omawia także klasyfikację zdalnego przekładu ustnego, w której jasno wybrzmiewa, że taki rodzaj tłumaczenia ustnego to *de facto* jedynie wersja sklasyfikowanych już dawno temu czy to przekładu symultanicznego, czy konsekwentnego. Cenne są informacje na temat różnych konfiguracji przekładu ustnego, choć nie do końca przekonujący jest opis konfiguracji z czterema uczestnikami, gdzie dwóch klientów łączy się z tłumaczem, by za jego pomocą porozmawiać z osobą z ograniczoną znajomością języka obcego. Zauważalnym mankamentem jest fakt, że w rozdziale pierwszym, który ma stanowić tło teoretyczne, znajduje się stosunkowo niewiele odwołań do większej liczby nowszych prac poświęconych przekładowi ustnemu i jego zdalnej wersji. Do tej części warto włączyć na przykład odniesienie do pracy Jesúsa Baigorriego-Jalóna (2014; *From Paris to Nuremberg. The birth of conference interpreting*; Amsterdam: John Benjamins), który dosyć ciekawie omawia początki rozwoju usług tłumaczenia ustnego wspomaganego technologicznie. Powyższe uwagi nie wpływają jednak na pozytywny odbiór pierwszego rozdziału, który w rzeczowy i konkretny sposób pokazuje główne cechy zdalnego przekładu ustnego.

Rozdział drugi to kolejna część teoretyczna, która jest niezbędna jako podbudowa części empirycznej. Mgr Przemysław Boczarski zajmuje się różnymi aspektami pragmatyki oraz umiejętnie pokazuje ich znaczenie w tłumaczeniu ustnym. Ponadto Doktorant przekonująco wyjaśnia, że zdalne tłumaczenie ustne, szczególnie to dokonywane za pomocą łączy telefonicznych, gdzie brak jest kanału wizualnego (a przecież wiadome jest, że obserwowalne znaki niewerbalne, gesty czy język ciała mogą skutecznie przekazywać znaczenie), jest takim rodzajem działalności językowej, gdzie tłumacz musi być w stanie odczytywać i konstruować znaczenie nie tylko na podstawie wypowiedzianych/usłyszanych słów, ale także na podstawie implikatur czy swojej wiedzy kontekstowej i kulturowej. Doktorant zatem słusznie dowodzi, że wiedza pragmatyczna jest istotna w pracy tłumacza ustnego, ponieważ pozwala na dokładniejsze odczytywanie znaczenia wypowiedzi źródłowej oraz adekwatne oddanie jej sensu w wypowiedzi docelowej. Jedynym zaobserwowanym mankamentem tego rozdziału jest nie do końca przekonujący przegląd literatury. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku pierwszego rozdziału, można odnieść wrażenie, że Autor niechętnie sięga po nowszą literaturę poświęconą omawianym zagadnieniom pragmatyki w odniesieniu do przekładu ustnego. Warto w tym miejscu wspomnieć na przykład interesującą pracę prof. Magdaleny Bartłomiejczyk, która poświęciła swoją monografię koncepcji twarzy i zagrożeniu twarzy w przekładzie ustnym (2016; *Face threats in interpreting. A pragmatic study of plenary debates in the European Parliament*; Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego). Można wysunąć przypuszczenie, że znajomość tej pracy, szczególnie rozdziału teoretycznego poświęconego pragmatyce – zagadnieniom twarzy,

czynności twarzy czy grzeczności, oraz rozdziału poświęconego czynnościom twarzy w tłumaczeniu ustnym, mogłaby rozszerzyć wiedzę Doktoranta, a odniesienia do niej mogłyby wzbogacić drugi rozdział recenzowanej rozprawy o nowe podejścia do przedstawianych zagadnień, czy nawet o nowe wątki. Pomimo tej uwagi rozdział ten należy ocenić pozytywnie, ponieważ pokazuje on bezsprzecznie, że kompetencja pragmatyczna powinna być nieodłącznym elementem szeroko rozumianej kompetencji tłumacza ustnego.

Kolejny rozdział poświęcono rozważaniom na temat różnych aspektów etycznych w odniesieniu do zdalnego przekładu ustnego środowiskowego. Autor rozpoczyna swoje rozważania od nawiązania do filozoficznych początków etyki, a następnie słusznie zauważa, że zdalni tłumacze środowiskowi powinni być etyczni w swojej działalności zawodowej, tzn. pamiętać o roli, jaką pełnią oraz nie zapominać o tym, że ich głównym zadaniem jest przekazanie komunikatu, a nie angażowanie się w wydawanie sądów. Ważną kwestią omawianą w tym rozdziale są kodeksy etyczne i zawodowe, które zawierają zestawy zaleceń odnośnie do pożądaných działań tłumacza środowiskowego. Szkoda jednak, że Doktorant nie pokusił się o głębszą dyskusję kwestii etycznych, do których te kodeksy nawiązują. Ciekawym mogłoby być spojrzenie na te elementy w „Kodeksie zawodowym tłumacza przysięgłego” i rozciągnięcie ich na zawód zdalnego tłumacza środowiskowego. Inną interesującą częścią tego rozdziału jest podrozdział o mitach i stereotypach. Autor słusznie zauważa, że w przekładoznawstwie zauważyć można zmianę podejścia. Innymi słowy, dla wielu badaczy to osoba tłumacza (a nie tylko sam proces i produkt przekładu) oraz jego zanurzenie społeczne, kulturowe i językowe stały się obiektem badań naukowych, ponieważ mają one wpływ na to, jak ten tłumacz odbiera treści i przekazuje je w języku docelowym. Wydaje się, że takie podejście zbieżne jest z głównymi założeniami translatoryki antropocentrycznej. Niestety, można odnieść wrażenie, że kwestie mitów i stereotypów powiązanych z zawodem tłumacza ustnego zostały potraktowane dosyć powierzchownie. Autor niemal w ogóle nie odnosi się do prac naukowych na ten temat. Ważne odautorskie komentarze znaleźć można w podrozdziale na temat ról tłumacza. Szczególnie wartościowe i przekonujące jest rozszerzenie listy potencjalnych ról tłumacza o rolę specjalisty informatyka, sędziego oraz nie-sprzymierzeńca („non-ally”). Cenny jest także opis ról w odniesieniu do zdalnego przekładu ustnego oraz oczekiwań innych stron aktu komunikacyjnego obejmującego tłumaczenie ustne. W tym miejscu nasuwa się jednak pytanie o to, jak odróżnić rolę ewaluatora od roli sędziego, ponieważ można odnieść wrażenie, że kilka cech tych ról zazębia się. Opis ról to bardzo mocna strona recenzowanej pracy. Trudno się także nie zgodzić z opinią mgr. Przemysława Boczarskiego wyrażoną w końcowej części rozdziału, że tak naprawdę tłumacz środowiskowy pracujący w trybie zdalnym jest tylko i aż człowiekiem oraz że niesie ze sobą pełen bagaż uwarunkowań, co w konsekwencji może prowadzić do tego, że bezstronność to raczej nieosiągalny i nierealistyczny ideał. Cały rozdział – ze względu na jego duże walory poznawcze – ocenić należy pozytywnie.

W kolejnym rozdziale Doktorant przedstawia rozmowę telefoniczną jako specyficzny rodzaj interakcji, w której – w przypadku tłumaczenia zdalnego – oprócz dwóch komunikujących się ze sobą stron (interlokutorów) istotne miejsce zajmuje także tłumacz ustny. Mgr Przemysław Boczarski sprawnie pokazuje różne typy rozmów telefonicznych oraz ich właściwości. Ważne z perspektywy części empirycznej informacje to te dotyczące czterech głównych czynników mogących wpływać na zachowanie interlokutorów. Dodatkowym czynnikiem mogącym mieć wpływ na reakcje rozmówców może być sam tłumacz oraz jego aktywny udział w rozmowie. Równie istotne jest to, że w tłumaczonej rozmowie telefonicznej tłumacz pozbawiony jest ważnego, mogącego nieść znaczenie, kanału wizualnego – nie widzi on innych uczestników aktu tłumaczenia ustnego i z tego powodu znaczenie musi konstruować na podstawie usłyszanych słów, ale także sposobu wygłoszenia wypowiedzi, swojej wiedzy o świecie, komunikacji czy interlokutorach. Na końcu rozdziału Autor bardzo interesująco pokazuje wyzwania, przed jakimi stoją tłumacze tłumaczący ustnie za pomocą telefonu. Jedyne zastrzeżenie, jakie można zgłosić względem tego rozdziału, dotyczy cytowanej literatury. Mgr Przemysław Boczarski niemal w ogóle nie odnosi się do najnowszych publikacji i – ogólnie rzecz biorąc – raczej sporadycznie pojawiają się referencje, co sprawia, że rozdział ten ma bardziej formę eseju naukowego. Pomimo tego mankamentu ta część pracy jest udana i czyta się ją z zainteresowaniem.

Rozdział szósty to najobszerniejsza część rozprawy, w której Autor prezentuje wyniki swoich analiz. Omówienie obserwacji wynikających z analizy danych poprzedzone jest opisem

zastosowanej metodologii. Można jednak odnieść wrażenie, że prezentacja metodologii w tym miejscu jest nazbyt ogólna i nie do końca pokazuje, jak przeprowadzone zostały poszczególne etapy badania. Z opisu nie wynika jasno, na czym polegać będzie analiza statystyczna (ilościowa) ani jak będzie przebiegać analiza jakościowa. Czytelnik tę informację pozyskuje dopiero w czasie lektury, szczególnie części jakościowej, gdzie pojawia się szczegółowy opis procedury badawczej. Można więc stwierdzić, że umieszczony na początku rozdziału szóstego opis zastosowanych metod zarówno zbierania danych, jak i ich analizy powinien być bardziej szczegółowy tak, by dokładnie wskazać zastosowane metody. Pierwsza część rozdziału empirycznego dotyczy prezentacji badań ilościowych, które mgr Przemysław Boczarski przeprowadził w odniesieniu do różnych obszarów tematycznych związanych bezpośrednio z telefonicznym tłumaczeniem ustnym. Trzeba przyznać, że Doktorant klarownie prezentuje dane ilościowe oraz wyciąga na ich podstawie słuszne wnioski. Warto zwrócić uwagę na to, że omówieniu danych ilościowych towarzyszą bardzo cenne komentarze odautorskie, w których mgr Przemysław Boczarski podejmuje się próby wyjaśnienia zjawisk zachodzących w obszarze telefonicznego przekładu ustnego odzwierciedlonych danymi ilościowymi. Komentarze jasno pokazują, że Doktorant ma bardzo dobrą orientację w rynku usług tłumaczenia ustnego świadczonego drogą telefoniczną, a także można przypuszczać, że ma On doświadczenie praktyczne w tym zakresie. Cała część poświęcona analizie danych ilościowych dodatkowo pokazuje, że istnieje wiele obszarów życia społecznego, gdzie występuje duże zapotrzebowanie na usługi tłumaczy środowiskowych. Wynika to z tego, że w wielu typach interakcji zadawane są złożone pytania, których osoba z ograniczoną znajomością języka angielskiego może nie rozumieć. W takich wypadkach pomoc tłumacza okazuje się niezbędna. Równie cenne są płynące z analizy danych implikacje dla dydaktyki przekładu ustnego, ponieważ mogą wskazać dydaktykom przekładu, a także samym studentom te aspekty, które okazują się rzeczywiście istotne w praktyce tłumaczenia środowiskowego. Nie mam wątpliwości, że omówienie danych ilościowych to bardzo dobra, interesująca i pouczająca część rozprawy. W drugiej części rozdziału empirycznego Doktorant przedstawia analizę jakościową dziesięciu losowo wybranych nagrań tłumaczenia ustnego w odniesieniu do kilku zagadnień (np. różne rodzaje doświadczanych w czasie tłumaczonej interakcji problemów, czy rola tłumacza i jego udział w koordynacji/zarządzaniu interakcją). Stosując odpowiedni system kodowania tematycznego, mgr Przemysław Boczarski skutecznie pokazuje, jak uczestnicy tłumaczonych interakcji wypowiadają się oraz z jakimi wyzwaniami (różnej natury) musi mierzyć się tłumacz ustny. Analizowane interakcje są często dosyć złożone oraz nie zawsze ustrukturyzowane i spójne, a nawet i nierzadko nielogiczne, co jeszcze bardziej pokazuje, jak trudnym zadaniem jest przekład ustny środowiskowy. Dodatkowo brak sygnałów wizualnych w rozmowie telefonicznej jeszcze bardziej zwiększa poziom trudności w tego rodzaju przekładzie ustnym, w którym wychwycenie każdego, nawet najmniejszego, niuansów wypowiedzi może być istotne dla przekazania w wypowiedzi docelowej dokładnego znaczenia. Z analizowanego materiału jednoznacznie wynika, że tłumacz środowiskowy musi posiadać szeroki zakres umiejętności i kompetencji, znacznie wykraczający poza umiejętności językowe i tłumaczeniowe. Taki tłumacz, działający na styku różnych kultur, w specyficznych środowiskach instytucjonalnych, musi mieć przynajmniej podstawową wiedzę o obszarze tematycznym (tzn. o medycynie, systemie społecznym, psychologii itp.), a także bardzo dobrze rozumieć pragmatyczne poziomy komunikacji w obu językach, tło kulturowe, a nawet pewne mechanizmy psychologiczne (szczególnie gdy tłumaczy sesje psychologiczne), pozwalające na uchwycenie znaczenia i przekazanie go w języku docelowym. Doktorant w swojej analizie pokazuje także, że tłumacz pełni różne role w czasie interakcji, a to z kolei prowadzi do potwierdzenia tezy, iż tłumacz ustny nie jest przezroczystym, niewidzialnym i niezaangażowanym przekazywaczem informacji, ale że jest on ważnym uczestnikiem procesu komunikacji, w ramach którego odbiera, przekazuje, tworzy i współtworzy treści (i znaczenie). Warto podkreślić, że analizowane rozmowy dotyczą różnych obszarów życia, w których zatrudnia się tłumaczy środowiskowych. Analiza wybranych elementów jest rzetelna, wnikliwa, a odautorskie komentarze pokazują, że Doktorant w pełni rozumie złożoność, a niekiedy i nieprzewidywalność interakcji tłumaczonych ustnie z wykorzystaniem łączności telefonicznych. Podsumowując ocenę części empirycznej, nie mam wątpliwości, że to bardzo dobra, rzetelna i wnikliwa analiza, pokazująca wielość problemów, z jakimi muszą mierzyć się tłumacze środowiskowi świadczący swoje usługi zdalnie – za pomocą połączenia telefonicznego.

Przed przejściem do zaproponowania całościowej oceny przedłożonej do recenzji pracy, chciałbym zwrócić jeszcze uwagę na trzy kwestie. Pierwsza z nich dotyczy poważnych uchybień warsztatowych, a konkretniej cytowania. Przy wszystkich cytatach brak jest numerów stron, na których można znaleźć cytowany tekst w źródle. Dobrym przykładem tego problemu jest strona 11 rozprawy, gdzie mgr Przemysław Boczarski cytuje fragmenty z pracy Franza Pöchhacker (2004: 11-12) bez podania stron. Taki sposób pracy z cytatami może prowadzić do mylnego wrażenia, że Doktorant jedynie parafrazuje słowa z oryginału, co nie jest zgodne z prawdą. Można więc mówić tutaj o nieprawidłowym oznaczeniu cytatów, co – w moim odczuciu – jest poważnym uchybieniem warsztatowym. W całej pracy nie znalazłem ani jednego prawidłowo oznaczonego cytatu, z podaniem nazwiska autora, roku wydania i numeru strony, na której znajduje się cytowany tekst.

Druga kwestia dotyczy braków bibliograficznych. W swojej rozprawie Doktorant bardzo skąpo czerpie z nowszej literatury z zakresu przekładu ustnego. Pobieżna lektura bibliografii pokazuje, że brak w niej co najmniej kilku ważnych prac, które mogłyby znacznie wzbogacić część teoretyczną o nowsze podejścia czy wyniki badań. Warto w tym miejscu zwrócić także uwagę na pewne niedostatki sekcji bibliograficznej. Nie wszystkie pozycje umieszczone na liście bibliografii mają ten sam format. Na przykład Autor czasami podaje miejsce wydania (np. Braun, S. (2015).), a czasami nie. Raz pojawiają się numery stron (np. Boczarski, P. (2023).), a gdzie indziej nie (np. Chmiel, A. (2015).). Raz w numeracji stron pojawia się łącznik, a gdzie indziej myślnik. Ponadto praca Nataly Kelly, na którą Doktorant powołuje się w części teoretycznej, została wydana w 2008 r., a nie 2007 r. Bibliografia zatem wymaga uporządkowania i większej dyscypliny.

Trzecia kwestia dotyczy pisarstwa akademickiego. Nie do końca zrozumiałe jest sygnalizowanie w każdym podrozdziale, co jest tematem kolejnej sekcji. Być może lepszym rozwiązaniem byłoby wyeliminowanie takich fragmentów, a w zamian rozbudowanie wstępów do kolejnych podrozdziałów.

Praca została napisana zazwyczaj bardzo dobrą angielszczyzną brytyjską. Autor posługuje się zaawansowanym akademickim wariantem języka angielskiego, dzięki czemu pracę czyta się bardzo dobrze. Nie jest jednak rzeczą zaskakującą, że w pracach tak dużych objętościowo pojawiają się drobne pomyłki czy niedoskonałości w warstwie językowej, które – w przypadku recenzowanej rozprawy – nie mają wpływu na ocenę końcową. Z obowiązku recenzentkiego zamieszczono poniżej kilka przykładów potknięć, które raczej łatwo wyeliminować:

- *problemy interpunkcyjne*: stosowanie cudzysłowów i apostrofów prostych zamiast drukarskich; brak przecinków, np. str. 56: In other words, the relationship [...]; brak kropek (i spacji), np. str. 32: individual). Disconnections [...]; str. 70: an area of interest, → an area of interest.; brak nawiasów otwierających, np. str. 22: [...] or customer service queries);
- *problemy ortograficzne*: drobne literówki, np. str. 16: from among freelance linguist → linguists; str. 21: it's → its; str. 46: what's → what is; str. 49: page → phase; str. 51: it's → it is; str. 71: just interpreter what I say → just interpret what I say; str. 75 i 76: organizer → organiser; str. 79: practise → practice; str. 80: doesn't → does not; str. 93: understating → understanding; str. 107, 112, 120: program → programme; str. 146: lack of clarify → lack of clarification;
- *problemy z paralelizmem*: np. str. 46: [...] grasping the pragmatic context is crucial not only for clear communication but also to ensure precision → but also for ensuring precision; str. 77: [...] it involves the remote interpreter **not only** paying attention ~~not only~~ to the utterance but also meticulously analysing it [...].
- *problemy gramatyczne*: przedimki, np. str. 56: grammatical layer of an utterance → **the** grammatical layer of an utterance; str. 62 i 212: a remote interpreters → remote interpreters; str. 70: until 1990s → until **the** 1990s; str. 103: a LEP individuals → LEP individuals; str. 138: Author → **The** author; problemy z czasownikiem, np. str. 62: a good example [...] **are is** [...]; str. 65: what is of utmost significance **are is** moral duties [...]; str. 86: Another point to consider **are is** [...]; str. 90: Another type of calls **are is** [...]; str. 103: the other party on the call **are is** [...]; str. 54: Remote interpreters have to **be** "expert communicators"; str.: 94: have to **be** implemented;

- *problemy z przymkami*: np. str. 35: on the illustration → **in** the illustration; str. 67: checklists ~~of~~ issued by...; str. 72: the role **of** a listener; str. 90: similarly to → similar/like; str. 93: typical for → typical **of**;
- *inne*: np. str. 15: 20th → 20th; str. 64: will present the ~~concept~~ an opposing concept; str. 38, 40, 59: as it can be observed/inferred/deduced.

Podsumowując wszystkie poczynione powyżej oceny poszczególnych części pracy, z przekonaniem stwierdzam, że rozprawa doktorska autorstwa mgr Przemysław Boczarski jest udanym studium przekładoznawczym, które rzuca nowe światło na telefoniczny przekład ustny oraz jego złożoność, a także pokazuje tłumacza środowiskowego jako ważnego uczestnika tłumaczonej interakcji, którego role nie ograniczają się tylko i wyłącznie do mechanicznego transferu znaczenia. Pomimo zgłoszonych powyżej zastrzeżeń i mankamentów, nie mam wątpliwości, że przedłożona do recenzji rozprawa jest cenna poznawczo. Mgr Przemysław Boczarski podjął się realizacji ambitnego projektu badawczego i z powodzeniem osiągnął postawione na początku pracy badawczej cele, wypełniając jednocześnie istniejącą w polskim przekładoznawstwie lukę badawczą. Analiza przeprowadzona przez Doktoranta podkreśla wieloaspektowość zdalnego przekładu ustnego, a poczynione obserwacje z całą pewnością mogą stanowić punkt wyjścia do dalszych studiów nad tym rodzajem przekładu, do czego bardzo serdecznie zachęcam Autora.

Konkluzja

Recenzowana rozprawa doktorska mgr. Przemysława Boczarskiego stanowi wartościowy projekt naukowy, który charakteryzuje się dobrym oglądem teoretycznym oraz wnikliwością analizy ilościowej i jakościowej. W swojej rozprawie Doktorant omawia ważne i aktualne zagadnienie badawcze (i praktyczne), a uzyskane wyniki otwierają nowe perspektywy badań nad zdalnym przekładem ustnym środowiskowym. Tym samym stwierdzam, że recenzowana praca doktorska spełnia wymagania stawiane tego typu rozprawom, czyli prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną mgr. Przemysława Boczarskiego w dyscyplinie językoznawstwo (w subdyscyplinie przekładoznawstwo), a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr. Przemysława Boczarskiego do dalszych etapów postępowania doktorskiego prowadzonego przed Komisją do spraw stopni naukowych w dyscyplinie językoznawstwo na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Mania Jankowska